

A Népopera ügyének rejtelseiből.

*

A pénzügyi bizottság ülésének figyelmébe.

Azoknak a hallatlan kedvezményeknek, amelyekben a főváros a Népoperát eddig részesítette, az volt a jogcíme, hogy ez a színház kulturintézmény. Az eredeti szerződés öt pontja jogot adott az igazgatóságnak arra, hogy előadhasson különféle műveket, de csak olyanokat, amelyek „irodalmi színvonalon állanak“. Másrészt kikötötte a szerződés, hogy „az előadások nyelve kötelezően a magyar“. Most új szerződést készül kötni a város ugyanazzal a részvénytársasággal, amely eddig is ennyi bajba döntötte a városi pénzügyeket és amely eddig sem tudott megfelelni kötelezettségeinek, azzal a különbséggel, hogy a kulturális és „nemzeti“ tekintetek függetlenségét is eldobja a Népopera Rt. is, a főváros is. Lesz tehát mozink és variéténk — községi alapon, ez mindenesetre nagyon tiszteletreméltó ujitás. Az új szerződésben ugyanis a részvénytársaság azt kéri, hogy mindezek a korlátozások tétessenek félre és mondják ki, hogy „az intézet kulturális jellegének fönntartása mellett (!) a bérlőnek joga van revük, variété-számok, mozgófénykép és ezekkel rokontermészetű mutatványok rendezésére és tartására is és pedig olyképen, hogy az egyes műfajokat kizárólagosan vagy vagylagosan kultiválhatja“. Vagyis ez más szóval azt jelenti, hogy „az intézet kulturális jellegének fönntartása mellett“ esetleg kizárólagosan variété-számokat, hastáncot és egyéb rokonmutatványokat adnak elő, a főváros egyik legértékesebb telkén és a főváros millióra rugó vagyoni szavatossága mellett!

A másik pont, amellyel Márkus Dezső, aki akkor, mint bérlő szerepelt, kapatta a közvéleményt, az volt, hogy a Népopera a demokratikus, olcsó áraival komoly és nemes műélvezethez juttatja a kisvagyonu- vagy teljesen vagyontalan rétegeket. Éppen ezekre az olcsó helyárrakra való hivatkozással srófolták ki a főváros hallatlan engedményeit. Már igen rövid fönállás után azonban sikerült a részvénytársaságnak engedélyt kapni arra, hogy a helyárrakat fölemelje. Az új szerződés azután egészen fölmenti minden ilyen korlátozás alól a boldog mozi- és variété-tulajdonosokat, mert a tanácsi előterjesztésben a következő is foglaltatik:

A most érvényben levő szerződés 6. pontjának azt a rendelkezését, amely a Népopera helyárait szabályozza, a felek közös

egyétértéssel törlik; változatlanul marad ellenben a pontnak az a rendelkezése, hogy a nézőtérren állóhelyek nem létesíthetők.

A tanács előterjesztése azt a szempontot is hangoztatja a Népopera részvénytársaság új ajánlatának elfogadása mellett, hogy ily módon a főváros hozzájut azokhoz az összegekhez, amelyekkel a Népopera részvénytársaság a fővárosnak tartozik. Ez oly része az egész ügynek, amelyet érdemes kissé nagyobb figyelemre méltatni.

Márkus Dezső és Budapest székesfőváros közönsége között 1911 március 31-én létrejött szerződés első pontjában a következők foglaltak:

Kötelezi Márkus Dezső magát arra, hogy a színházhoz vezető és a színház körül szükséges burkolatot, csatornázást és vízvezetékét két év alatt a főváros által megállapítandó mérvben és módon a saját költségén elkészítteti és állandóan jókarban fentartja, a színház közvetlen környékének a színház építése következtében elálló és a főváros által megállapítandó parkalakítás költségeit pedig a székesfőváros fölszólítására három napon belül a fővárosnak megtéríti.

E szerződés negyedik pontja így szól:

Ha Márkus Dezső az 1. és 2. pontban vállalt kötelezettségének a megállapított határidő alatt bármilyen okból teljesen eleget nem tette, a főváros a színháznyitási engedély érvényének egyidejű megszüntetése mellett a szerződéstől bírói eljárás nélkül elállhat egyoldalul és a színház céljaira átadott területet az azon netán már emelt felépítményekkel, minden egyéb tartozékkal, a berendezéssel és felszereléssel együtt birtokába bírói eljárás nélkül közigazgatási uton azonnal visszaveheti.

Márkus Dezső tehát 1911 március 31-én kötelezettséget vállalt arra, hogy ut-és járdaburkolást, csatornázást, parkozó munkákat stb-ít elvégezteti, a főváros fölszólítására három napon belül a fővárosnak az ebből származó költségeket megtéríti. Ezzel szemben a városgazdasági ügyosztálynak a székesfőváros tanácsához intézett mostani előterjesztése szerint a Népopera részvénytársaság a fővárossal szemben következő köztartozás természetű adósságokat csinálta:

	Korona
Ut- és járdaburkolás	63.416.17
Csatornaépítő költség	1.421.85
Parkozómunkák költsége	5.212.40
Burkoló járuléka	14.614.45
Vízcsatlakoztatási munkák költsége	2.869.13
Vízdíj	5.514.32
Hirdető díjak	5.048.81
Elektromos áram ára	1.309.54
Kocsz vételára	1.185.77
Tűzoltósági díj (1915. júl. 14-ig számítva)	902.43
Tűzkárbiztosító díj	11.622.50
Közjegyzői díj	327.70
Összesen	113.445.07

Kérdezzük: ki adott fölhatalmazást a városi üzemeknek és közintézményeknek arra, hogy a Népopera részvénytársaságnak 113.000 koronát hitelezzen, hitelezzen akkor, amikor ez a részvénytársaság szerződésileg volt kötelezve arra, hogy haladéktalanul megfizesse ezeket a tartozásait, mert különben összes tulajdonát elveszítette volna? Ki vagy kik voltak azok a köztisztviselők, akik a főváros közönségét ily módon megkárosították és honnan vették az arra való jogot, hogy a város minden lakójának közterheit megnöveljék azzal, hogy a városi köztulajdon képező szolgáltatásokat hitelbe és ingyen engedték át egy akkor még gazdag és fizetni tudó részvénytársaságnak? Ha valamelyik kislakásban a villanyvilágítás vagy a gázresó számláját a bérlő nem tudja kifizetni, a városi üzemek beszüntetik a villamosáram- és gázszolgáltatást. Hogy lehetséges az és minő befolyások érvényesültek, hogy a város nemcsak egyik legértékesebb telkét engedte át ennek a furcsa kulturát terjesztő rész-

vénytársaságnak, hanem azonfölül még 100.000 koronát meghaladó összeggel megkárosította a város pénztárát? Követeljük, hogy erre a pontra nézve fölvilágosítsák a közvéleményt és követeljük, hogy azok a köztisztviselők, akik hozzájárultak a város közönségének és tulajdonának ilyen megkárosításához, vagyoniilag felelősségre vonassanak és a sajátjukból fődözzék azt a kárt, amelyet a közönségnek okoztak.

A Népopera részvénytársaságnak városi hatóságok meg nem engedett módon 113.000 koronát hiteleztek, vagyis ajándékba adták. De ezzel még mindig nem ért véget ez a különös fejtegetés. Mert a mostani újabb bérszerződésben, amelyet a városgazdasági ügyosztály elfogadásra ajánl a tanácsnak, többek között azzal okolja meg ez újabb szerződés ajánlását, hogy a Népopera részvénytársaság „ki akarja egyenlíteni” a fővárossal szemben fennálló köztartozásait és a főváros egyes üzemeinél fennálló terheit is. „Ki akarja egyenlíteni” — írja az előterjesztés, — „még pedig olyképen, hogy az említett követelések 25, azaz huszonöt százalékát készpénzben lefizeti, kéri viszont az ezen kvótán fölül lévő összeg elengedését”. Látnivaló, hogy ez a „kiegyenlítés” nagyon előnyös találmány, miképpen lehet súlyos adósságoktól fizetés nélkül megszabadulni.

Nagyon különös az is, hogy a Népopera részvénytársaságnak ezt a szemérmesnek éppen nem nevezhető ajánlatát, hogy tudniillik köztartozásainak 75%-át elengedjék, a városgazdasági ügyosztály akképen ajánlja előterjesztésében a közgyűlésnek, hogy a közgyűlés ezt a tartozást „máltányosságból” engedje el. A fővárosi kislakásokból a fizetni nem tudó bérlőket mindig kiteszik: miért nem ugyanilyen „máltányos” a főváros a kisbérlőkkel, mint a Népopera részvénytársasággal?

A tanács előterjesztésében még a következőket olvassuk:

Azzal az esetleges kifogással szemben, hogy a főváros üzemi és egyéb követeléseinek csak egy részét kapja meg, utalunk arra a tényre, hogy a szóbanforgó követelések ma és előreláthatóan a jövőben sem hajthatók be, mindazt tehát, ami az adott helyzetben biztosítható, tiszta nyereségnek kell tekinteni. Emellett nem hagyható figyelmen kívül, hogy a közkövetelések fődözése a jövőre vonatkozóan biztosítottak látszik.

Azt hisszük, hogy mindehhez nem szükséges kommentárt fűzni és hogy még a budapesti városházán uralkodó üzleti szellem és klikkuralom mellett sem akad sem bizottsági többség, sem közgyűlési többség, sem pedig a város érdekeinek védelmére igen nagy fizetésénél és hivatalánál egyaránt kötelezett polgármester, mint amilyen Bárczy ur, aki ilyen szemérmetlen üzlet elfogadására vagy ajánlására hajlandó lenne.

* *

A Népszava csütörtöki számában ajánlottuk, hogy a Népoperát nagyobb gyűlések, összejövetelek céljaira tartsa meg a főváros. Erre vonatkozóan a következő sorokat kaptuk egyik elvtársunktól:

A Népszava tegnapi cikkében megírta, micsoda szegénye Budapestnek, hogy nincsen egyetlen olyan terme, amely nagyobb gyűlések vagy nyilvános összejövetelek céljaira alkalmas volna. Ezt a szegényt maga a városi hatóság is kel! hogy a legnagyobb mértékben érezze. Eltekintve ugyanis attól, hogy a munkásság már évekkel ezelőtt intézett ilyen irányú beadványokat a városhoz, több mint három éve, hogy Bódy alpolgármester (akkor még tanácsnok) Buchinger elvtársunknak alkalmas gyűlési helyiség létesítésére ígéretet is tett! Hogy ezen a téren micsoda botrányos állapotok vannak, annak részletes leírása ez alkalommal megszire vezetne, de azonkívül sokkal közismertebb, semhogy most hozakodnánk elő ezzel.

Az utóbbi esztendőben a helyzet csak rosszabbodott azáltal, hogy a parkokat — amelyeknek különben nem volnánk ellenségei — éppen azokon a területeken ültetik hallatlan buzgalommal, amelyeket itt-ott még sikerült gyűlések céljaira kiszemelni és hogy a város még külön lóvásárt is képes rendezni, csak hogy egy olyan „nagyszerű lokalitástól” elüsse a gyűlésezni szándékozó munkásságot, mint amilyen a — Tattersal. Így hát a város csakugyan nem tehetne jobbat, mint hogy megvalósítsa hamarosan Bódy alpolgármester úr már több esztendő óta tervét.

A galíciái és oroszországi harcok

*

Harcok a Dnyeszter mentén. — A németek újabb sikerei. — Több helységet elfoglaltak.

A néhány napig tartó eszend után újra megélénkültek a harcok. Keleti Galíciában, a Dnyeszter mentén, a szövetségesek megverték az oroszokat és 561 foglyot ejtettek. A Bug és a Visztula között nem volt esemény, Kurlandban azonban kisebb ütközetek voltak, amelyek az oroszok vereségével végződtek. Kalvarja vidékén a németek elfoglalták Franciskovót és Osovát, valamint több orosz elállást. Suvalki környékén magaslatokat foglaltak el, Kolnotól délnyugatra egy falut és egész sereg orosz állást. Ezekben a harcokban összesen 3127 oroszot fogtak el. Przasnysz környékén is több ellenséges vonalat foglaltak el és megszállták Przasnysz városát is.

* *

Harcok a Dnyeszter mentén.

(Hivatalos jelentés. Kiadták július 15-én délelőtt.)

Az általános helyzet nem változott. A Dnyeszter mentén Niznióvtól lefelé, a folyó északi partján több helyütt csapatainkra nézve eredményes harcok fejlődtek, miközben az ellenségből 11 tisztet és 550 főnyi legénységet fogtunk el.

Höfer altábornagy,

a vezérkar főnökének helyettese

(Niznióv 28 kilométer Stanislaútól északra letre.)

3127 orosz fogoly.

(Berlin, július 15.) A nagyfőhadiszállás közli:

Keleti hadiszíntér:

A Windau mellett, Kursanytól lefelé, kisebb ütközetekben két tisztet és 425 közlegényt fogtunk el.

A Nyementől délre Kalvarja vidékén csapataink elfoglalták Franciskovót és Osovát, bevették több orosz elállást és heves támadásokkal szemben megtartották azokat. Suvalkitól északnyugatra az olsamkai magaslatokat rohammal elfoglaltuk. 300 oroszot elfogtunk és 2 géppuskát zsákmányoltunk. Kolnotól délnyugatra Kruscha falut elfoglaltuk, ugyszintén az ettől a falutól délre és keletre s a Tartak-Lipniko vonaltól délre levő ellenséges állásokat. 2400 fogoly és 8 géppuska jutott a kezünkre.

Przasnysz vidékén a harcokat sikeresen folytattuk. Több ellenséges vonalat elfoglaltunk és megszálltunk magát Przasnysz városát is, amely február utolsó napjaiban heves vetélkedés tárgya volt és amelyet az oroszok erősen kiépítettek.